

Данило Б. Шуковић

Институт друштвених наука, Београд

КОРУПЦИЈА И ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

Сажетак

У раду се анализира веома сложени феномен корупције са аспекта њеног утицаја на економски развој. Показује се колико велика ендемска корупција, која је заступљена и у Србији, наноси велике штете привреди и друштву, разара институције система и онемогућава економски развој. Поред тога што се анализирају раз- мере негативног утицаја корупције на инвестиције и развој, анализирају се и ефекти корупције на пословне резултате компанија које врше подмићивање.

Посебан осврт у раду се даје на могућу и нужну борбу против корупције, како би се свела у друштвено прихватљиве оквире и тако престала бити велика препрека економском и друштвеном развоју. Висока корупција у Србији је резултат неуспешних и спорих реформских процеса, као и слабих и неизграђених институција. Поред тога пропадање средње класе је такође погодновало експанзији корупције у Србији. На крају се, имајући у виду ове узроке корупције, указује на могуће мере за њено сузбијање.

Кључне речи: корупција, економски развој, институције, неформалан порез, средња класа

1. Увод

Корупција се све више сматра великом препреком економском развоју. Према једном скорашњем истраживању Светске банке више од 160 јавних званичника и грађана из 60 земаља у развоју навело је корупцију као фактор број један у сметњи економском расту и развоју њихових земаља. Светска банка је дала веома забрињавајуће оцене о величини и опасности од корупције. Како је корупција постала планетарни проблем то су Уједињене нације у

Мексикоу 2003. године усвојиле Конвенцију против корупције. Том приликом је Светска банка изнела податак да трошкови корупције на глобалном нивоу износе 5% светске економије или више од 1,5 трилиона УСА долара годишње.

Корупција је веома сложен феномен и нема прецизне и свеобухватне дефиниције.¹⁾ Обично се под овим појмом подразумева подмићивање државних службеника, но то је сувише поједностављен поглед на корупцију. Светска банка је дала једну веома кратку дефиницију, која се иначе веома често употребљава и која гласи: „Корупција је злоупотреба јавног овлашћења ради стицања приватне користи“.²⁾

Случајеви корупције присутни су у свим областима јавних делатности, попут јавних набавки, судских процеса, издавања дозвола (нарочито грађевинских) и сл. Она такође обухвата и полујавне сфере, као што су финансирање политичких партија и спортска такмичења. Обично се прави разлика између два типа корупције, које треба разликовати: први тип је мито које се даје у замену за добијање дозвола које су потребне за вршење легитимних делатности. Други тип је мито у замену за повлашћени третман, на пример добијање уговора на тендеру за јавне набавке чак и када фирма није најбољи понуђач.

За корупцију, као и многе друге ствари важи правило: за игру је потребно двоје. Једна страна треба да буде вољна да да мито, а друга да га прими. На тај начин обе стране имају користи од овакве трансакције: страна која плаћа добија неопходну дозволу, а страна која прима добија обично новац. Са становишта појединца корупција може да буде сврсисходна.

Корупција је феномен који, бар до скоријег времена, није био у фокусу економиста. Они су најчешће мислили да корупција није важна. Код многих је до недавне прошлости преовладало мишљење да је довољно изградити систем слободне тржишне привреде, па да ће тиме и проблем корупције аутоматски нестати. Но, пошто се у пракси то није потврдило и како је последњих деценија корупција ескалирала, то је и већина економиста прихватила становиште да корупција има негативан утицај на економски раст.

Данас је ипак непобитно утврђено да корупција смањује пореске приходе, увећава расходе јавних служби и погрешно преумерава ресурсе у приватном сектору. Утврђена је негативна коре-

1) Шире о комплексности дефинисања корупције видети: Abhijit Banerjee, Sendhil Mullainathan and Rema Hanna: "Corruption", *NBER Working Paper*, Cambridge, April 2012.

2) „Систем и корупција“, зборник радова, Институт друштвених наука Центар за економска истраживања, Београд 2000, стр. 49.

лација између корупције и привредног развоја. Корупција је један од најкомплекснијих изазова са којим се суочава отворено друштво. Уколико полуге корупције ставе под контролу званичне државне институције тако да оне раде у корист партикуларних, а не општих интереса, тада у друштву долази до стања које је Светска банка дефинисала „заробљена држава“. Овај феномен се појављује када криминалне групе и олигарси продру у државне послове, или када се створи чврста спрега политичких партија, криминалних структура, извршне и судске власти ради потчињавања општих интереса приватним интересима. Политичари у Србији су доскора признавали постојање ове спреге код нас и њено разбијање су сматрали кључним фактором економског опоравка Србије.³⁾

Борба против корупције је постала императив и од великог је интереса како за владе, тако и за националне компаније, као и за моћне међународне компаније, које су корумпирале службенике влада широм света. Током последњих тридесет година велике светске компаније доживеле су велике корупционашке скандале. Добро су познати примери Енрона, Ворлдкома, Пармалата, Сименса, Хундаија, БЕА система и Халибуртона, од којих су ови задњи подмићивали службенике влада широм света.

У овом раду прво ћемо анализирати економске последице корупције, односно штету коју она ствара, како друштву у целини тако и компанијама и појединцима који су принуђени да улазе у разне аранжмане подмићивања. У другом делу рада указаћемо на неопходне промене које је потребно предузети да би се корупција свела у друштвено прихватљиве оквире и тиме значајно смањила њена велика штета коју наноси грађанима и привреди.

2. ЕКОНОМСКА ЦЕНА КОРУПЦИЈЕ, ОДНОСНО ШТЕТА КОЈУ ОНА СТВАРА

Постоје бојни покушаји да се економске последице корупције квантификују. Овде ћемо навести два примера, од којих се један односи на утицај корупције на директне стране инвестиције, а други на пример конкретне процене штете у случају узимања мита државног службеника.

У једној студији⁴⁾ Шанг Лин Веј, професор Кенеди школе за јавну управу Универзитета у Харварду испитао је улагања 14

3) Шуковић, Данило: „Корупција, морал, економија“ у зборнику радова „Морал и економија“, Институт друштвених наука, Београд 2008, стр. 58.

4) Наведено према: Поуп Цереми, Антикорупцијски приручник: супротстављање корупцији кроз систем друштвеног интегритета, Транспарентност – Србија, Београд, 2004. стр. 6.

земаља традиционалних извозника капитала у 45 земаља примаоца капитала и добио изненађујуће резултате. Он је поредио стање корупције са маргиналним пореским стопама и закључио да на скали 1 до 10, повећање нивоа корупције за један поен, доводи до смањења директних страних инвестиција за 16 процената или за еквивалент повећања маргиналне пореске стопе за око 3 процента. Другим речима, ако узмемо пример да дође до погоршања стања корупције у земљи домаћина са нивоа Сингапура (са рангом од приближно 0) до нивоа Мексика (са рангом 6,75) то би изазвало повећање маргиналне пореске стопе за странце од 21 проценат. То је без сумње довољно да потпуно угаси наде једне земље да ће имати прилив директних страних инвестиција.

Према томе корупција се може сматрати као додатан, мада неформалан порез, који терети приватни сектор, порез на који су страни инвеститори веома осетљиви. Значи да би једна земља, што наравно значи и за наш случај, привукла оптималан ниво директних страних инвестиција, она мора да смањи корупцију и тиме елиминише неформални порез на инвестиције.

Transparency International у Великој Британији је извршио процену штете коју је Енглеској нанео један државни службеник у Министарству одбране, који је осуђен на четири године затвора због узимања мита од најмање 2,25 милиона САД долара. Анализа је показала да је овај службеник нанео привреди и друштву Велике Британије штету од 200 милиона САД долара. У обрачун је укључена штета због губитка радних места у фабрикама Велике Британије које су изгубиле наруџбину, губитак профита који је водио смањењу вредности предузећа у спровођењу приватизације, губитак високоспецијализованих стручњака, плаћање виших цена него што је било неопходно и слично.

Као што видимо, корупција наноси велику штету привреди и слаби њену конкурентност. Поред поменутих покушаја квантификације негативних ефеката корупције треба имати у виду и већ добро познати прорачун Паола Маура, који је применом регресионе анализе установио да опадање индекса корупције за 2,4 (на скали од 1 до 10) повећава национални производ за 4 процентна поена.⁵⁾

Но, без обзира на бројне покушаје квантификације ефеката корупције, методолошки је веома тешко обухватити бројне њене последице. Кад се поред тога има у виду да је корупцију веома тешко открити и доказати, тада мистерија око корупције постаје потпуна. Но, без обзира на комплексност овог феномена више није

5) Mauro, Paulo: "The Effects of Corruption on Growth, Investment, and Government Expenditure: A Cross-Country Analysis" *Corruption and the Global Economy*, Institute for International Economics, Washington D.C, 1997. p. 91.

спорно да корупција носи са собом економску неефикасност, односно нерационалну алокацију ресурса.

Добит која се постиже корупцијом, по правилу се не преноси на нове инвестиције, пошто се непоштено стечени новац користи за неконтролисану потрошњу или се пребацује на стране банковне рачуне. Такви трансфери представљају одлив капитала из домаће економије. Пошто се за износ суме подмићивања обично повећају цене роба, потом и тражња опада, структура производње постаје произвољна, а потрошња се смањује. Тако корупција снижава општи ниво благостања.

3. ЕФЕКТИ КОРУПЦИЈЕ НА ПОСЛОВНЕ РЕЗУЛТАТЕ КОМПАНИЈА КОЈЕ ВРШЕ ПОДМИЋИВАЊЕ

Видели смо да корупција на националном нивоу проузрокује велику штету и практично онемогућава квалитетан економски развој. Питање је какве економске ефекте могу очекивати фирме које улазе у корупционашке аранжмане.

Ранија литература о корупцији заступала је становиште да подмићивање доприноси повећању ефикасности и већем приходу компанија јер се „подмазивањем точкова бирократије”, не само отклања спорост бирократских процедура, што доприноси смањењу трансакционих трошкова, већ се долази и до значајних послова који доносе добру зараду. Плаћањем корупције фирме смањују трансакционе трошкове који би у супротном били неизбежни.

Међутим, нови правци у литератури заузимају негативан став, тврдећи да „грабљиве руке” влада извлаче ренту из предузећа и тако им наносе економску штету.⁶⁾ У том смислу подмићивање је као „песак у машини” који подстиче административно задржавање, односно бирократске препреке, јер владини званичници избегавају да донесу потребну одлуку или решење док се не реализује корупција коју они очекују. А у случају кад нема корупције, односно када је она веома ниска и администрација је ефикаснија, јер не очекује подмићивање и компаније немају огромне трошкове за подмићивање, због чега су у таквим ситуацијама економски ефикасније.

Упркос огромној академској литератури о корупцији, веома мало има емпиријских доказа о факторима који утичу на величину подмићивања и на користи које фирме имају од корупције. То није

6) Шире о овоме видети: Yan Leung Cheung, P. Raghavendra Rau and Aris Stouraitis: “How much do firms pay as bribes and what benefits do they get? Evidence from corruption cases worldwide”, *NBER Working paper series 17981*, Cambridge, April 2012.

изненађење, због тога што корупција остаје обично неоткривена. Подмићивање је екстремно тешко открити и доказати јер обе стране у операцији подмићивања имају користи, па једна другу кривају и штите.

С обзиром да су ограничени извори података о корупцији на нивоу компанија, истраживања корупције се највећим делом фокусирају на њене узроке и консеквенце на нивоу одређене земље. Академска истраживања корупције су обично фокусирана на проучавање макро узрока и последица. Ове студије долазе до закључка да корупција има негативне ефекте на економске перформансе земље, да смањује њен ГДП по становнику, да неповољно утиче на стране директне инвестиције и економски раст и да доводи до прекомерног повећања економских неједнакости, односно до великог друштвеног раслојавања.

Корупција се повезује и са сетом политичких и регулаторних фактора, као што су величина јавног сектора, аутократска влада, слаба регулатива и ниска економска конкуренција, као и са сетом културних варијабла као што су низак ниво општег поверења, не-протестантска популација и сл. На корупцију утичу и географски и историјски услови, као што су богатство природних ресурса, корупција у суседним земљама, као и раздаљина од највећих светских трговинских центара.

Фактори на нивоу земље су значајни за проучавање корупције, али наше разумевање корупције зависи и од проучавања овог феномена на нивоу предузећа, где многа питања остају без одговора. Пол Хили и Џорџ Серафим⁷⁾ су покушали да одговоре на нека од ових питања користећи узорак од 480 највећих светских компанија. Истражујући колико фирме широм света плаћају за подмићивање и какве користи имају од тога, ови аутори су дошли до закључка да јака економска перформанса компанија и ранг политичара који се подмићују значајно утичу на величину мита које компаније плаћају. Фирме које теже да повећају раст продаје својих производа, као и компаније са нижим економским перформансама плаћају већу корупцију. Они такође закључују да политичари са већом политичком снагом, који предводе државу, као председник државе, премијер, министри и чланови парламента узимају веће износе за корупцију коју врше, првенствено због тога што они утичу на закључивање уговора који компанијама доносе велике користи, односно велике профите. Фирме чији директори су мање одговорни власницима и у чијој земљи је мање развијена конкуренција

7) Healy, Paul and George Serafeim: „Causes and Consequences of Firm Disclosures of Anti-corruption Efforts“, Harvard Business School, *Working paper 12-077*, February, 2012.

и где је мањи утицај медија, по правилу плаћају и веће износе за подмићивање.

Они такође закључују да висина средстава коју фирме плаћају за подмићивање зависи и од државне регулативе у земљи у којој се врши корупција. Ако постоји мање застрашивање за прихватање корупције, као што је случај у земљама са ниским нивоом грађанских слобода, великим неједнакостима, јаким војним утицајем, ниским ГДП по становнику, непоузданом полицијом и где нема јавних података о изворима дохотка политичара, компаније које долазе у те земље принуђене су да плаћају веће износе за корупцију.

Као што видимо много фактора утиче на то колики ће износ средстава компаније платити у одређеној земљи за корупцију. Друго је питање које бенефите оне могу очекивати за извршено подмићивање. Компаније које имају боље економске резултате, које су економски успешније, од корупције остварују веће материјалне користи. Фирме које подмићују политичаре у сиромашнијим земљама, земљама где су ограничена људска права, велике економске неједнакости, слаба полиција, нетранспарентни извори и приходи политичара, такође добијају веће користи од подмићивања. Насупрот њима, фирме имају мање користи од коруптивног деловања у земљама у којима постоји већа регулација и чије су правосудне институције јаке и где се прописи против корупције доследније примењују.

Но, без обзира на то што много фактора утиче на величину користи коју подмићивањем постижу компаније, наравно у случају да не буду откривене у корупцији, што је по правилу најчешћи случај, бројне процене показују да је корупција јако исплатива. Тако група аутора⁸⁾ закључује да се за сваки долар који је утрошен за корупцију, односно подмићивање, тржишна вредност фирме повећава за 11 долара. Сличну процену је извршило и Министарство правде САД које је дошло до сличног закључка да се за један долар дат за мито тржишна вредност компаније повећава за 10 долара.

С друге стране корупција има и негативне последице на пословни успех компанија, уколико дође до разоткривања случаја подмићивања. Тако Пол Хили и Џорџ Серафим⁹⁾ наводе да компанија која је у проблему са корупцијом генерише нижи ниво продаје и губи способност да стекне предност на скали конкурентности, због чега њена профитабилност опада. Ове компаније сусрећу се

8) Yan Leung Cheung, P. Raghavendra Rau and Aris Stouraitis: "How much do firms pay as bribes and what benefits do they get? Evidence from corruption cases worldwide", *NBER Working paper series 17981*, Cambridge, April 2012.

9) Цитирано дело, фуснота 2.

са широким спектром проблема, као што су повећање трошкова и смањивање прихода, опадање репутације и гудвила, неспособности да привуку хумани капитал и сл.

4. КАКО СУЗБИТИ КОРУПЦИЈУ

Као што смо видели корупција је велики проблем многих земаља у које спада и Србија. Она кочи привредни развој и онемогућава изградњу демократских институција, негира европске вредности, подрива социјалну стабилност и нарушава поверење јавности. Индекс перцепције корупције у Србији износио је 1,3 после демократских промена крајем 2000. године. У међувремену овај индекс је повећан на само 3,8, што значи да је у Србији корупција сада мања него што је била деведесетих година прошлог века. Међутим, она је и даље веома висока, ендемска појава која је захватила све делове друштва. Она је широко распрострањена, због чега је наша земља сврстана у висококорумпиране, где се корупција отела контроли. Због тога је сузбијање корупције највећи императив Србије у циљу њеног економског развоја и интеграција у европске токове.

Из бројне литературе о корупцији се може видети да висока корупција и неуспешне реформе „иду руку под руку”. Радикалан заокрет у спровођењу економских реформи је нужан услов да се на пољу борбе против корупције могу постићи видљиви резултати.

За Србију је отежавајућа околност, када је у питању бора против корупције и то што је током последњих деценија услед великог пораста сиромаштва и друштвеног раслојавања, средња класа највећим делом нестала и прешла у сиромашни слој. Само јака средња класа може извршити политички притисак на владајуће политичке структуре да буду доследне у борби против корупције и да се изборе за изградњу слободних и јаких институција, што је кључни услов да се постигне успех у борби против корупције. Заправо само јака средња класа може извршити утицај на владајуће структуре да се створи јака политичка воља да се сузбије корупција, и да политичари ту вољу стварно реализују, јер је политичка воља кључни услов да се постигне успех у борби против корупције.

Ако претпоставимо да постоји политичка воља и да ће се проблем средње класе решити са економским опоравком, наравно не у кратком року, тада се поставља питање који је следећи кључни корак у борби против корупције. Корупција се може сузбити до друштвено подношљивог нивоа подизањем нивоа друштвеног

интегритета.¹⁰⁾ Данас је опште прихваћено да модеран систем власти подразумева одговорност. Без тога ниједан систем не може да функционише на начин који би промовисао јавни интерес, уместо приватних интереса оних који имају контролу. Земља која настоји да изгради демократски систем треба да настоји да изгради систем који неће бити заснован на хијерархији у коме аутократска владајућа елита издаје наређења која они на дну хијерархије у већој или мањој мери спроводе. Потребно је кретати се ка систему „хоризонталне одговорности”, у којој је моћ распршена, где нико нема монопол и где свако одговара посебно.

У таквом систему судови нису више судови владајуће елите, већ постају институције које поступају независно спроводећи владавину права у складу са законом. Ипак, та независност није апсолутна. Судије одговарају за своје појединачне одлуке кроз жалбени поступак, а сваки судија је одговоран за свој интегритет и стручност неком другом телу, било да је то парламенат или правосудни савет. То је тело даље одговорно неком другом, а на крају одговара грађанима који своју оцену исказују на изборима. Стога стандарди одговорности повезују различите елементе, или „стубове”, који се кроз то повезују и ојачавају једни друге.

Када се систем хоризонталне одговорности створи као део друштвеног напора да се смањи корупција, тада он представља систем друштвеног интегритета. Овај систем има за циљ да распореди одговорност између органа и грана власти. Њима се регулише сукоб интереса у јавном сектору и он подразумева одговорност, транспарентност, превентиву и кажњавање.

Успостављањем система друштвеног интегритета корупција постаје „високоризични подухват” са „малом зарадом”. Овај систем тежи да спречи да се корупција уопште и деси, уместо да се ослања на кажњавање након што је до ње дошло.

Изградња независних и јаких институција је дуг и мукотрпан пут, али једини начин да се у борби против корупције, као општем друштвеном злу, постигне истински успех.

*
* *

Ако посматрамо распрострањеност корупције на светској географској карти видећемо да је она, са изузетком Италије, Чилеа и

10) Шуковић, Данило: „Корупција у Србији и како је сузбити“ у зборнику радова „Социјални капитал и друштвена интеграција“, Филозофски факултет, Нови Сад, 2006, стр. 404.

још неколико земаља, највиша у земљама које су најслабије развијене. Вероватно је већина земаља запала у зачарани круг корупције и сиромаштва, што је вероватно и случај Србије.

Корупција је по правилу веома висока и тамо где су реформски процеси неуспешни или мање успешни. Како је Србија имала недопустивих пропуста у спровођењу реформи, од којих добар део није реализован ни до данас, то се узроци њене високе корупције не налазе само у њеном тешком наслеђу из последњих деценија прошлог века, већ и у заосталим и неуспешним реформама после демократских промена.

Корупција је својеврстан додатни порез и како смо показали у овом раду, повећање корупције за један поен на скали од 0 до 10, значи смањење страних директних инвестиција за 16%. То наравно значи и супротно, ако желимо да повећамо директне стране инвестиције морамо и да смањимо ниво корупције. Како су стране инвестиције, у условима када је национална задуженост достигла критично висок ниво и не постоји расположива домаћа акумулација, стране инвестиције постају изузетно значајне за економски опоравак Србије. Висока корупција је озбиљна препрека страним инвестицијама и економском развоју Србије.

Увек су у историји институције, посебно судство, биле значајне за економски развој. Треба се само подсетити да је Адам Смит, који се сматра оснивачем економске науке, писао у XVIII веку да су несавршеност закона и несигурност његове примене изузетно ограничавали трговину у оно време. Србија има велике проблеме у развоју и јачању институција, посебно са правосуђем чија реформа је запала у прави „ћорсокак“. Од успешности ревизије пропале реформе правосуђа умногоме ће зависити изградња слободног и независног судства, што је наравно један од кључних услова за смањење корупције и стварања бољег пословног амбијента.

За Србију је изузетно важно, да би се извукла из зачараног круга корупције и сиромаштва, да расветли 24 спорне приватизације које је истраживао Савет за борбу против корупције, а које је Европска унија поставила Србији као императив на њеном путу ка учлађењу у ЕУ. Притисак ЕУ за сузбијање корупције у Србији је значајан само ако он резултира изградњом независних и стабилних институција, које ће бити кључна препрека корупцији, с једне, и снажна полуга економском развоју, с друге стране.

ЛИТЕРАТУРА

- „Систем и корупција“, зборник радова, Институт друштвених наука Центар за економска истраживања, Београд 2000.
- Шуковић, Данило: „Корупција у Србији и како је сузбити“ у зборнику радова „Социјални капитал и друштвена интеграција“, Филозофски факултет, Нови Сад, 2006.
- Шуковић, Данило: „Корупција, морал, економија“ у зборнику радова „Морал и економија“, Институт друштвених наука, Београд 2008.
- Abhijit Banerjee, Sendhil Mullainathan and Rema Hanna: “Corruption”, *NBER Working Paper*, Cambridge, April 2012.
- Healy, Paul and George Serafeim: „Causes and Consequences of Firm Disclosures of Anticorruption Efforts“, Harvard Business School, *Working paper 12-077*, February, 2012.
- Mauro, Paulo: “The Effects of Corruption on Growth, Investment, and Government Expenditure: A Cross-Country Analysis“ *Corruption and the Global Economy*, Institute for International Economics, Washington D.C, 1997.
- Поуп Цереми, Антикорупцијски приручник: супротстављање корупцији кроз систем друштвеног интегритета, Транспарентност – Србија, Београд, 2004. стр. 6.
- Yan Leung Cheung, P. Raghavendra rau and Aris Stouraitis: “How much do firms pay as bribes and what benefits do they get? Evidence from corruption cases worldwide“, *NBER Working Paper*, Cambridge, April 2012.

Danilo B. Sukovic CORRUPTION AND ECONOMIC DEVELOPMENT

Resume

In this paper, we analyze the highly complex phenomenon of corruption in terms of its impact on economic development. This paper shows how great endemic corruption, which is present in Serbia, is especially damaging to the economy and society, destroying the institutions of the system and hindering economic growth. It is analyzing the extent of the negative impact of corruption on investment and growth, as well as the effects of corruption on the business performance of companies that carry out bribery.

In particular, it is conclusively established that corruption reduces tax revenues, increases expenditures of public services and wrongly diverts resources to the private sector. It is established the negative correlation between corruption and growth. If the corruption is put under control of the official state institutions and in that way it works for the benefit of particular rather than the general interest of society, then there is a condition which the World Bank defines as “state capture”.

The paper contains a review of some examples of quantifying economic effects of corruption, which indicate that corruption is an ad-

ditional tax on that foreign investors are very sensitive. Increase corruption by one point on a scale of 1 to 10, means reduction in foreign direct investment by 16%.

One of the questions that this paper deals with is the assessment of the effects of corruption on the business performance of companies that carry out bribery. In connection with this, corruption is associated with a set of political and regulatory factors such as the size of the public sector, autocratic government, low regulation and low economic competition, as well as a set of cultural variables, such as the low level of public trust, no protestant population, etc.

The main findings of this study showed that high level of corruption and failed reforms go together. Therefore, a radical change in the economic reforms is necessary condition for Serbia to achieve tangible results in its fight against corruption. In addition, an aggravating circumstance to Serbia is the fact that over the last decade, due to the large increase in poverty and social stratification, the middle class largely disappeared and took the poor layer. Only a strong middle class can make political pressure on the political structure to be consistent in its fight against corruption and its fight for free and build strong institutions, what represent a key requirement to achieve success in the fight against corruption.

A special emphasis of the work is given to the possible and necessary fight against corruption which should be reduced in a socially acceptable limits and in that way stopped to be a major obstacle to economic and social development. In the end, taking into account the causes of corruption, this paper indicate possible measures for its suppression.

Keywords: corruption, economic development, institutions, informal taxes, the middle class

* Овај рад је примљен 14. фебруара 2014. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 25. марта 2014. године.